

ISZTAMBUL

2026 tavasz

2026 tavaszán ismét Isztambulba utaztunk. Ugyan korábbi látogatásaink során a város sok nevezetességét megnéztük, de még a legfontosabbak közül is többet elmulasztottunk. Most további különleges épületeket – köztük Mimar Szinán további hídjait és mecseteit – sikerült meglátogatnunk. Eljutottunk a nemrégiben újra megnyitott Chora templom/Kariye Camii-ba, hogy lenyűgöző mozaikjait megcsodálhassuk és ismét elzarándokoltunk az Emirgan parkba, hogy az áprilisi tulipánfesztivál kiültetései között andaloghassunk. Sajnos az isztambuli Arkeoloji Müzesi-hez tartozó Ókori Kelet Múzeum (Eski Şark Eserleri Müzesi) épülete tatarozás miatt továbbra is zárva volt. Mehetünk még egyszer...

Korábbi isztambuli utazásaink összefoglalói itt olvashatóak:

https://culturetravel.hu/pdf/Isztambul_2023.06.pdf

https://culturetravel.hu/pdf/Isztambul_2024.04%20.pdf

A hosszú életű Mimar Szinán mester (1490-1588) az Oszmán Birodalom fénykorában alkotta kb. 400 építészeti remekét. Akkor, amikor az expanzív időszakát élő birodalomnak bőven volt anyagi ereje arra, hogy a hatalmas építkezéseket finanszírozza. Isztambulban ma is több mecset, fürdő, híd és más középület bizonyítja Szinán egyedülálló tehetségét, de több későbbi épületen is -

amelyeket tanítványai emeltek - felfedezhető a zseniális építész hatása. A képen a Fevzipaşa úton, Theodosius városfalainak közelében álló Mihrimah Sultan mecset látható.

Mihrimah Sultan a törvényhozó melléknéven ismert Nagy Szulejmán (I. Szulejmán) lánya volt. Mihrimah (1522-1578) anyjával, Hürrem szultánával karöltve részt vett a 16. századi Oszmán Birodalom politikai életében, intrikált, hatalmi

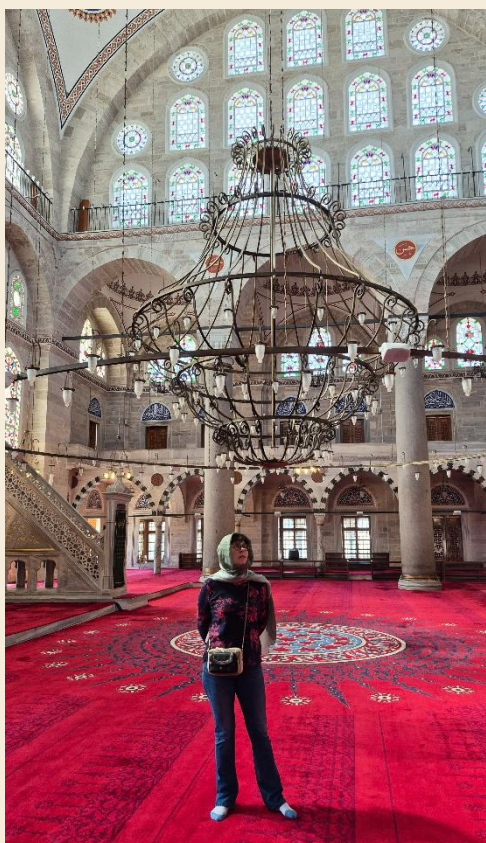

csoportosulásokban vett részt, sőt külpolitikai kapcsolatai is voltak. Az aktív politikai tevékenysége mellett számos építkezésre is megbízást adott, így aztán Mimar Szinán az ő megrendelésére építette a Mihrimah Sultan mecsetet 1565 és 1573 között. Ennek oszlopos, nyitott előtere fogadja a mecsetbe látogatókat.

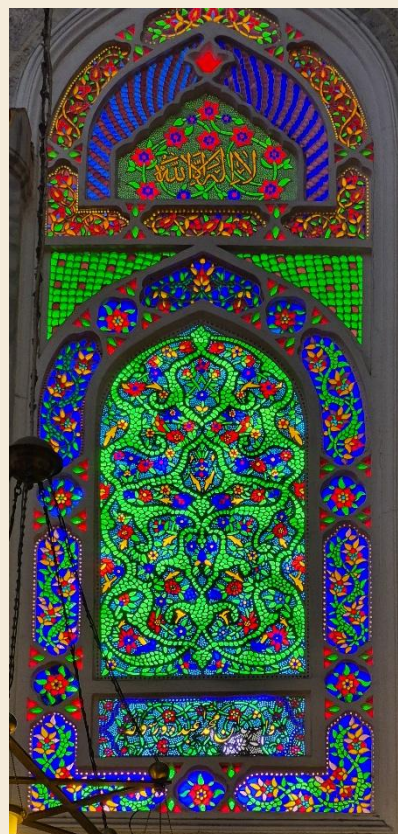

A mecset udvarának közepére épült a şadirvan, a rituális tisztálkodás céljára használt kútház

A Mihrimah mecset belső tere nyugalmat áraszt, szinte csábítja az embert egy kis meditációra. A mecset kissé távolabb van az óváros nyüzsgő forgatagától, így itt nincsen sok hívő még imaidőben sem, turisták pedig alig tévednek erre.

Körben sok-sok színes üvegablakon árad befelé a fény, balra a minbár, az imavezető imám lépcsős emelvénye. A Mihrimah Sultan mecset, mint a többi hasonló tekintélyes mecset, nemcsak az istentisztelet helye, hanem egész épületkomplexum. Hozzá tartozik egy medresze (vallási oktatási intézmény), egy iskola kisgyermeknek részére, egy mauzóleum, egy kis temető, egy máig működő fürdő (hamam) és a már régen elbontott üzletsor is.

Egy a csodás üvegablakok közül.

A Mihrimah mecset kupolája 19 m átmérőjű, a padlózattól mérhető magassága 27 m. A mecset megrongálódott az 1719. évi és az 1894-es földrengés során, de mindkettő után helyreállították.

Ezt a képet a Süleymaniye mecset melletti uralkodói türbében készítettem. A középső nagy síremlék alatt I. Kanuni Szulejmán szultán alussza örök álmát. Testét ide szállították haza Szigetvár közeléből, ahol 1566-ban halt meg. Jobbra, a kisebb szarkofág alatt leánya, Mihrimah szultána nyugszik.

Isztambul nyugati külvárosán, a Márvány-tenger mocsaras öblein keresztül vezetett az antik eredetű Via Egnatia út egészen az Adriáig. Erről az útról ágazott le az a hadiút, amelyen a szultánok Drinápolyon (Edirne) át a magyarországi hadszíntérre vezették seregeiket. Szultáni parancsra két hidat is épített Szinán ezen az útvonalon. A nagyobbik, a nyugatabbra álló Szulejmán, vagy Büyükçekmece híd, a városhoz közelebbi pedig ez, a ma már használaton kívüli Harâmidere híd áll.

A Harâmidere híd, hasonlóan a Büyükçekmece hídhoz, egészen a 20. század utolsó harmadáig használatban volt. A Harâmidere híd ma jól ismert fekvése ellenére sem közelíthető meg egykönnyen. Az E5-ös autópályát lehajtókkal tarkított kereszteződésében, a délkeleti lehajtó ívének belül áll, ahová az út korlátain átmászva, az állandó autófolyamon keresztül szaladva lehet eljutni.

A Harâmidere híd kövezett útpályája 6,2 m széles, maga a híd pedig kb. 75 m hosszú. Mimar Szinân 1560 körül építette hídját három nagy csúcsíves nyílással és a két végén két kisebb, az áradásokat levezető ívvel. A két középső pillérre kőszarkantyúkat illesztett.

XXV

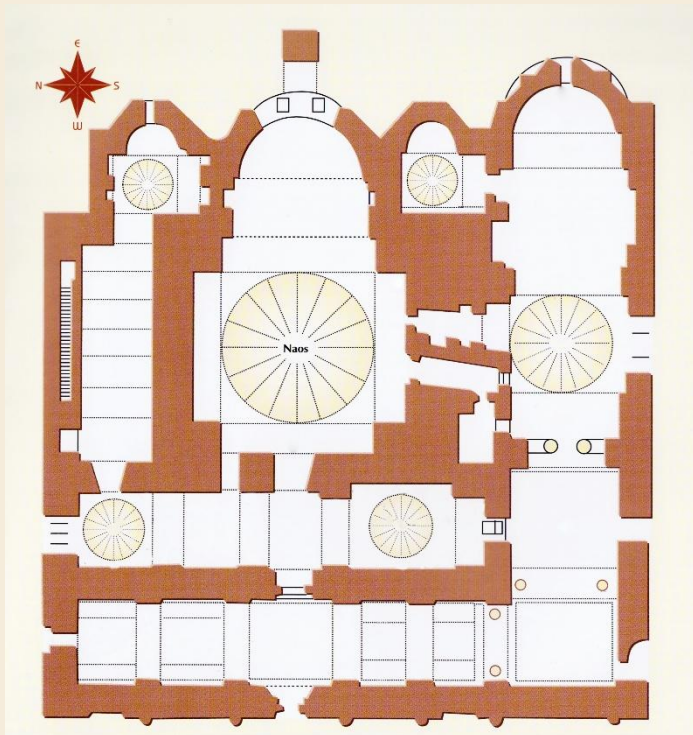

Végre eljutottunk az Isztambul ötödik dombjára épült Chora-templom vagy Kariye-mecset (eredeti görög nevén hē Ekklēsia tou Hagiou Sōtēros en tēi Chōrāi) csodáinak megtekintésének küszöbéhez. Már kétszer is jártunk korábban erre, de nem jutottunk be. Az 1945-ben múzeummá alakított épületet 2020-ban ismét mecsetté nyilvánította Erdoğan elnök. (Az első mecsetté alakítás a város elfoglalása után, 1500 körül történt). Igaz, ismét muszlim istentiszteleteket tartanak az ősi falak között, de a visszamecsetesítés azzal is járt, hogy újabb restaurációs

munka kezdődött, ami 2025-ben fejeződött be. Most már csak egy finom török tea és indulhatunk!

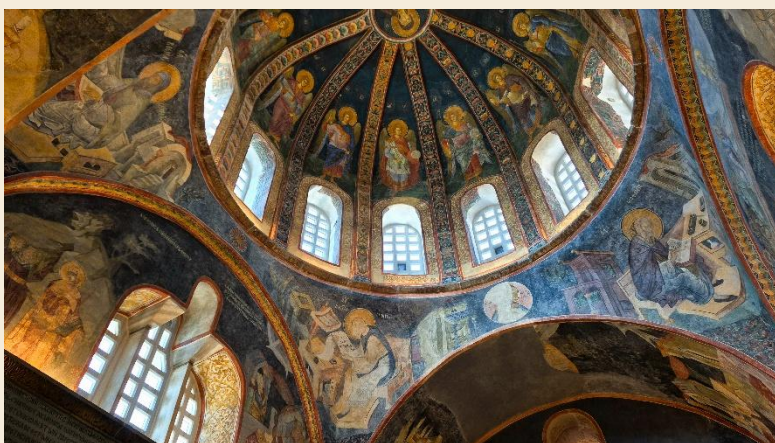
A Chora templom a 4. században épült a Constantinus falakon kívül egy monostor részeként. Amikor megépültek a ma is álló Theodosiusi városfalak (413-414) az épületcsoport is a védelmi rendszer része lett. A mai épületet a 11. században emelték, de a következő évszázadban egy földrengés részben összedöntötte. A templom ismételt újjáépítése és nagyszerű mozaikkal, freskókkal történő díszítése Theodore Metochites (1270-1323) gazdag bizánci államférfi nevéhez fűződik. A képen a templom keleti oldala, a fő liturgikus tér szentélyét kívülről megtámasztó hatalmas külső pillérrel.

A Chora templom alaprajza. A középső templomrész kupolája alatti tér a naos-volt a fő istentiszteleti tér. Mögötte helyezkedett el az ikonosztáz és a szentély. A jobb oldali templomrész oldalkápolnáját az ortodoxok parecclesion-nak nevezik. Itt történ a halottak búcsúztatása és az emlékükre tartott szertartásokat is itt végezték. A bal oldali templomrészt jelenleg a mecset női imahelyeként használják. Az alaprajz alsó részén, a nyugati oldalon húzódó előcsarnok, a narthex. Innen lehetett belépni a parecclesionba és a belső narthex (esonarthex) nevű belső előtérbe, ahonnan nyílt a naost is magába foglaló templom. A központi naosban csak három mozaik maradt fenn, de a parecclesion és a két narthex mozaik díszítése maga a csoda! Ez egész Isztambul legépebben és legnagyobb összefüggő felületen fennmaradt bizánci mozaikdíszítése és freskói. Érdemes volt harmadszor is eljönni ide. És most lássunk néhány szép részletet!

A parecclesion kupolája (átmérője 4,5 m) és az alatta levő cselegyek. A parecclesion alatti pinceszint eredetileg temetkezési helynek épült, majd később ciszternaként használták ezt az épületrészt.

A parecclesion kupolája még egyszer. Középen az Istenanya, ölében a kezeit áldásra emelő gyermek Jézussal. A tizenkét részre osztott kupolában Mária alatt tizenkét angyal festettek meg. A kupoladobba épített tizenkét ablakból áradó fény világítja meg a temetkezési kápolnát. Mind a tizenkét angyal lándzsát tart és közülük négyen a Földet jelképező gömböt is hordoznak.

A parecclesion kupolája mögötti boltozatra az Utolsó Ítélet sokalakos jelenetét festették. Középen Jézus ül, jobb keze elfogadó mozdulatával üdvözli a kiválasztottakat, bal keze gesztusával elutasítja a pokolban, alant szenvedő elátkozott lelkeket. Jézus jobbján, Szűz Mária, balján Keresztelő Szent János, az emberiség szószólói állnak. Balra és jobbra könyvet tartó apostolok sora, mögöttük az angyalok csoportja. A Jézus alakja fölött lebeg az Univerzumot jelképező fehér csigavonal, amelyet egy angyal tart.

A parecclesion narthex felé nyíló bejárata a megmaradt bizánci oszlopfőkkel.

Az Anastasis (Feltámadás) jelenetének freskóját a parecclesion szentélye fölötti negyedgömb boltozatra festették. A közepén álló Krisztus, aki alászállt az alvilágba, éppen Ádámot és Évát húzza ki sírjaikból. Jézus alatt a legyőzött, megkötözött Halál fekszik. Krisztus körül az ószövetségi királyok és más érdekes uralkodók alakjai állnak.

Az Anastasis freskó alatt többek között (balról jobbra) Szent Bazil, Szent György és Szent Cirill egyházatyák egész alakos képmásai jelennek meg.

A parecclesion falába íves sírboltokat mélyítették, amelyeket arcosoliumnak neveztek. Ezek alsó, vízszintes része alá temették az elhunytakat. Itt, a Chora templom parecclesionjában ezt találtam a legszebben díszítettnek. Sajnos nem sikerült kiderítenem, hogy kiket temettek ide, de az őrtálló szentek a következők. bal oldalon Szent György, jobb oldalon Szent Demetrius áll.

A külső előcsarnok (narthex) déli mozaikjai. A felső képen Jézus meggyógyítja a bénát. Az alsó mozaik a Heródes parancsára végrehajtott betlehemi gyermekmészárlásnak állít emléket.

A háromkirályok Heródes színe előtt. A királynál érdeklődtek, hogy hol találják a zsidók most született királyát, akiről a napkeleten megjelent csillag adott nekik hírt. Az uralkodónak nem tetszett a kérdés és rögvest lehatározta, hogy megöleti a kisdedet.

A külső narthex északi része. A zárófal lunettáját az Utazás Betlehembe című mozaik díszíti.

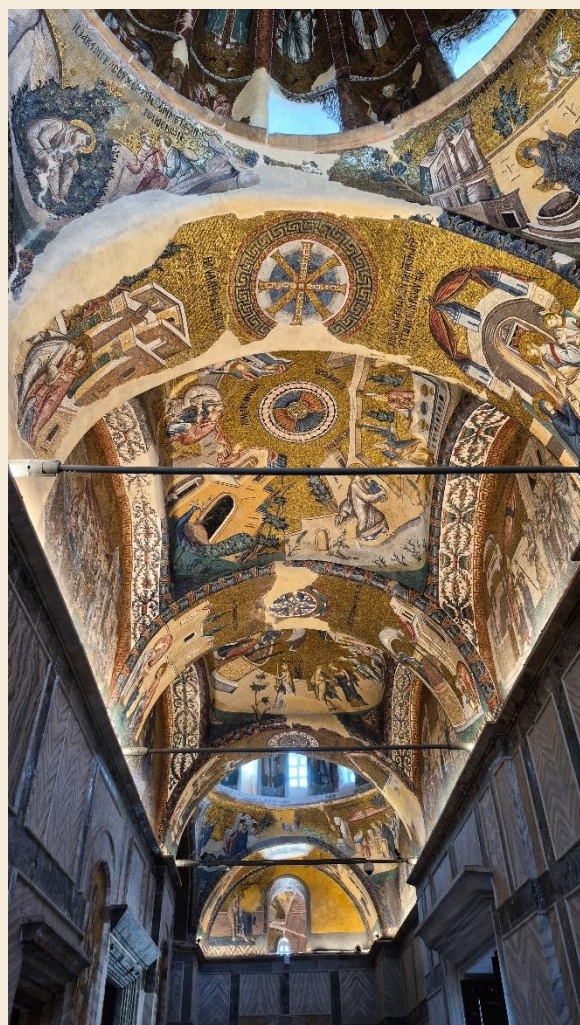
Az „Utazás Betlehembe” kicsit közelebből. A többrészes mozaik bal szélén József álmodik. Fölötte az angyal Jézus születésének

örömhírét hozza. Mellette Mária és Erzsébet (Zakariás felesége) beszélgetnek. Jobbra Mária ül szamárháton, mögötte József, elől pedig József egyik fia vezeti a szamarat. A család azért igyekszik Betlehembe, hogy összeírják őket a császár által elrendelt népszámláláson.

A belső narthex déli kupolájának középső medalionja Jézus Pantokrator (Mindenható) tekint alá. kezében a Biblia, jobb kezével áldó mozdulatot tesz. Körbe a kupola belső részén Jézus 21 őse jelenik meg Ádámtól Jákobig. A kupoladob fölött (sajna fejjel lefelé) Jézus csodás gyógyításainak jelenete látható.

A belső narthex mennyezeti mozaikjai

A belső narthex középső boltozatának mozaikja. A jobb oldalon a gyermek Máriát édesanyja, Anna és apja, Joachim óvón ölelik át. A bal oldali képsor azt a jelenetet ábrázolja, amikor Joachim az ölében tartott Máriát áldásért viszi az asztalnál ülő három paphoz.

A belső narthex északi kupolájában közében Mária a gyermek Jézussal, körülötte Mária őseinek, vagyis Dávid házának királyainak mozaik képmása.

Szent Pál mozaikképe a narthex falán

Mária halálának mozaikja a naosba vezető kapu belső oldalán található. Mária körül állnak az apostolok, papok, jóvendőmondók. Mögötte Krisztus áll, kezében egy csecsemővel, aki Mária lelkét jelképezi.

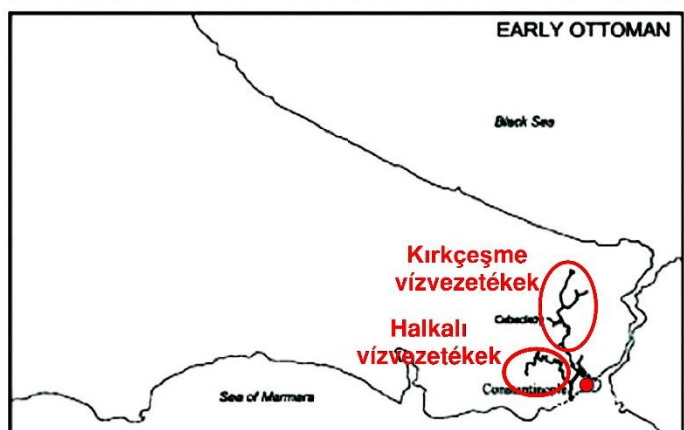
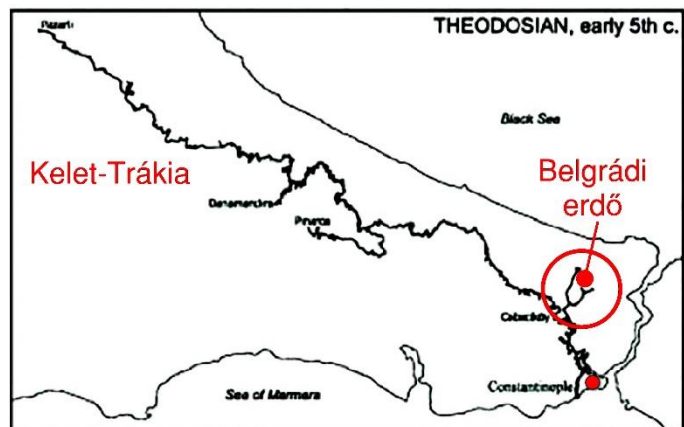

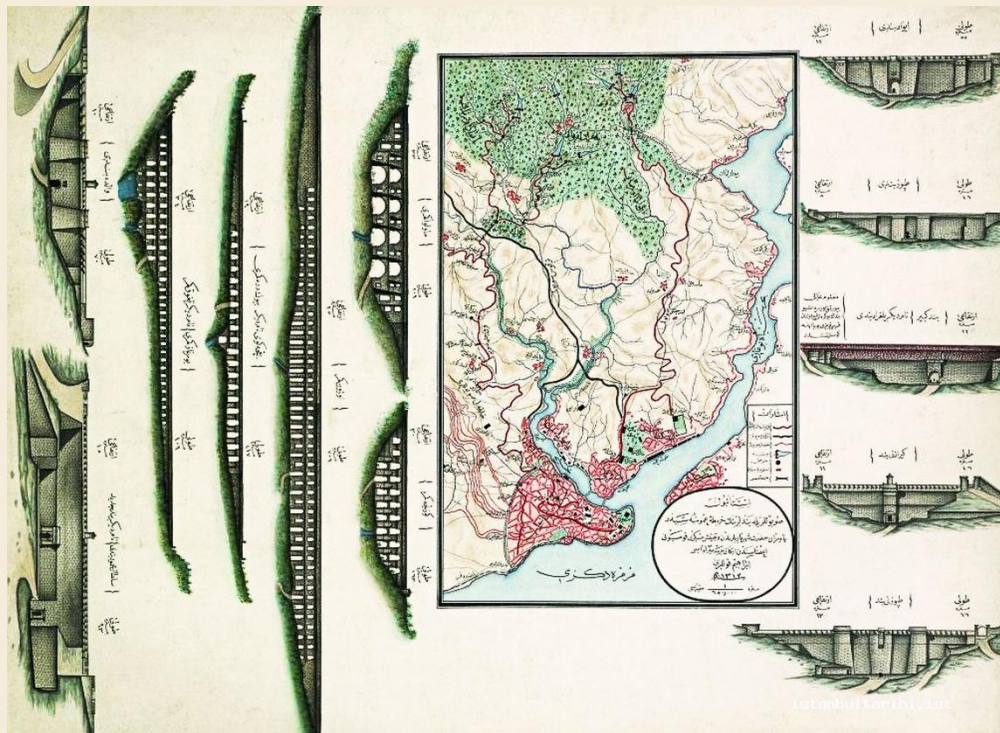

Izstambul sűrűn lakott részeitől északra, az Istanbul Airport felé vezető út közepe táján helyezkedik el a Kemberburgaz Városi Erdő (Kemberburgaz Kent Ormani) több mint 550 hektáros szépen gondozott parkerdeje. A bekerített park rendkívül népszerű piknikező és kirándulóhely, hétvégenként hatalmas autósorok torlódnak össze a bejáratnál. A Kemberburgaz területén, az Alibey-gáttal (épült 1975-1983) felduzzasztott víztározón

átvezető Mağlova Su Kemer akvadukt meglátogatására érkeztünk ide. Ez a vízvezeték az oszmán-kori Izstambult ellátó Kırkçeşme vízvezetéki rendszer része volt, sok más ma is látható akvadukt, gát, ülepítő és vízelosztó építmény mellett. Az ókori előzmények felhasználásával 1554 és 1563 között restaurált és kibővített óriási létesítménycsoport Mimar Szinán legnagyobb vízügyi alkotása.

A Keletrómai Birodalom fővárosának. Konstantinápolynak a lakossága az 5. században elérte a 400 000 főt. Az egyre növekvő város vízellátása hatalmas feladat volt, különösen, hogy nem voltak nagy folyói. A fő vízgyűjtő terület Kelet Trákiában volt, ahonnan 500 km körüli hosszúságú kanyargó vízvezetékét építettek a császárok. A trákiai folyók-patakok, források vízhozama nem volt egész évben bőséges, ezért a városban többszáz víztározót és kisebb ciszternát építettek. Ezek közül a nagyobbak ma is megvannak. A hosszú vízvezeték hátránya 626-ban vált nyilvánvalóvá, amikor az ostromló avarok elvágták a vízvezetékét. Konstantinápoly lakossága 1453-ra 50-70000 főre csökkent és már nem volt erő a vízvezetékek szükséges karbantartására. Az oszmán hódítás után II. Mehmed szultán azonnal elrendelte néhány rövidebb vezeték kijavítását és a korábbi Valens vízvezetékét ellátó Halkali vízvezeték megépítését. A későbbi szultánok ösztönözték a muszlim alattvalók betelepülését, de befogadták a máshol üldözött zsidókat és igyekeztek megtartani a városban maradt ortodox görögöket is. A lakosságszám újra növekedésnek indult és a 16. század közepére ismét elérte a 400 000 főt és még tovább is növekedett. Röviden szólva, nem lehetett tovább halogatni új vezetékrendszerek építését és a megmaradt használható ókori létesítmények felújítását. Szulejmán szultán megbízta Mimar Szinánt, hogy a városól északra elhelyezkedő Belgrádi erdőnek nevezett terület vízforrásait kösse össze és új vízvezeték rendszeren vezesse Izstambulba. A hatalmas munka során Szinán 55 km új vízvezetékét épített, rajta 33 akvadukttal, amelyek közül 5 db többszintes is készült 1554 és 1563 között. Ezt a vezetékét nevezik Kırkçeşme vízellátó rendszernek (ld. az alsó térképet) A Kırkçeşme egyik különlegesen szép eleme a Mağlova Su Kemer akvadukt, ahol volt szerencsénk körülnézni.

Ez a vízrajzi térkép, amely 1894-95-ben készült, jól mutatja a város modern időkig használatban maradt oszmán vízvezetékeit. A térkép bal oldalán észak felé kanyargó, majd szétváló vörös vonal az Isztambult ellátó fő vízvezeték, a Kırkçeşme. Az ettől jobbra, a Boszporuszhoz közelebbi vörös vonal a Taksim vízvezeték, amelyet I. Mahmud szultán építtetett 1731-32-ben. Ez a rendszer látta el az Aranyzarv-öböl északi oldalán levő Pera és Galata negyedeket (ma mindkettő a Beyoğlu kerület része). A 19. század végi térkép

mellett a rajzoló ábrázolta a még akkor is működő vízvezetékek legnagyobb létesítményeit (a bal oldali felső a Mağlova akvadukt). Bár ezek a műtárgyak már nincsenek használatban, legtöbbjük ma is áll.

Mağlova Su Kemerı vízvezeték ívei alatt egykor az Alibeyköy patak csörgedezett, amelyet csak az 1975 és 1983 között megépült Alibey-gáttal (Alibey Barajı) duzzasztottak tóvá. Mimar Szinán akvaduktjának tetején, kőlapokkal fedett csatornában vezették át az ivóvizet a völgy felett.

Az eredetileg jóval magasabb Mağlova akvadukt alsó szintén lépcsőkön és szűk átjárókon ma is át lehet sétálni a túlpartra.

A pilléreken átvezető járatok.

A fedett vízvezeték az akvadukt északi oldalán szögben megtörik.

Kissé macerás a lemászás a bozótosban, de az élmény bőven megéri.

A Kemberburgaz parerdőben a felduzzasztott Alibeyköy partján kövezett sétányok és kiépített pihenőhelyek várják a látogatókat.

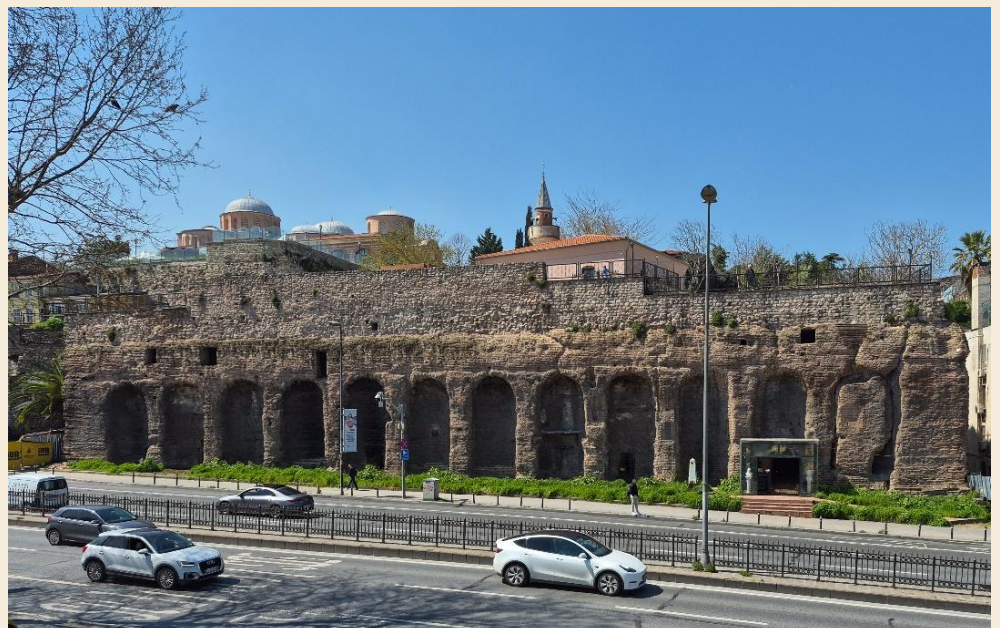

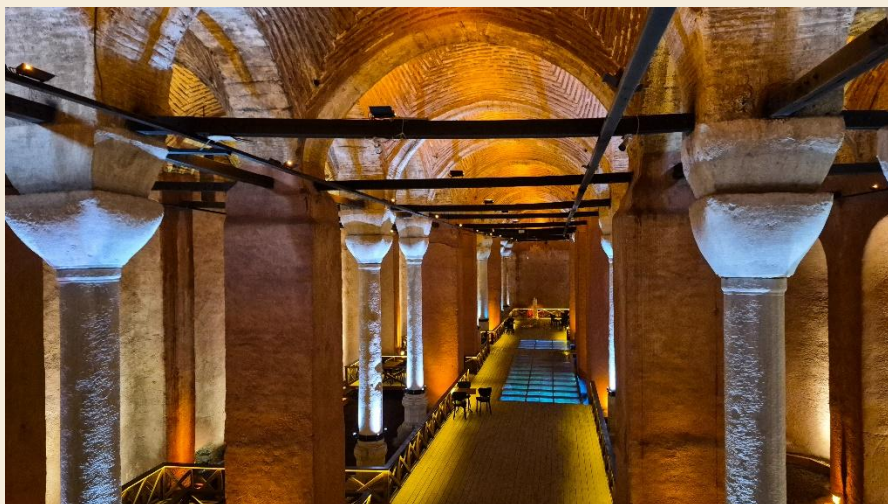
A Pantokrator kolostoregyüttese Konstantinápoly negyedik dombján épült 1118-1136 között. Két évvel ezelőtt már jártunk itt, de most ismét el kellett jönnünk. A Pantokrator nagyszerű építménycsoportja a bizánci időkben a kolostor és a templomok mellett könyvtárból, kórházból, orvosi iskolájából és öregotthonból állt. Nekünk magyaroknak is fontos ez a hely, hiszen építője és fő támogatója II. Komnénosz János császár és felesége, Szent László királyunk lánya, Piroska volt. Őt a bizánciak Eirénének nevezték és halála után itt, a Pantokrator templomban temették el 1134-ben. Az oszmánok 1453 után azonnal birtokba vették és mecsetté, illetve a kolostort medreszévé (muszlim iskola) alakították. A medresze egyik tanítója, Molla Zeyrek után kapta nevét a mecset is.

A Pantokrator szentély mögött, az Atatürk bulvár fölé emelkedő, egykor a kolostort ellátó víztározó déli része fölé építették a Zeyrekhane kávézót és szép kertjét. Áprilisban már itt is szépen nyíltak a tulipánok, mint Isztambulban máshol ebben az időszakban.

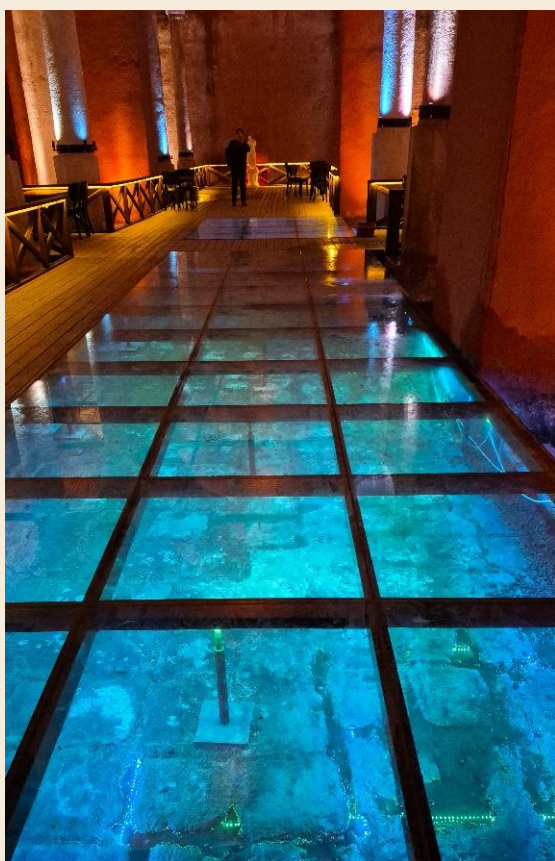
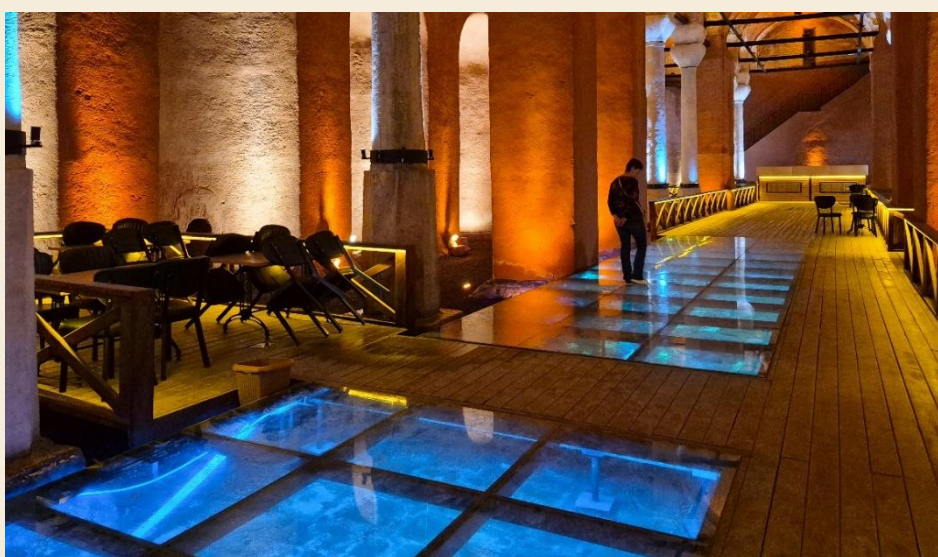
Ez a Zeyrek víztározó Atatürk bulvár felé eső, boltozatos pillérsorral megtámasztott oldala. Már többször jártunk erre, de sokáig zárva volt felújítás miatt. Végül 2025-ben megnyitották a közönség részére, és most azért jöttünk, hogy mi is láthassuk. Az 50 méter hosszú és 19 méter széles tározó egy további része a bal oldalon álló Pantokrator kupolái előtt levő Zeyrekhane kertje alá esik, ez ma sem látogatható. A Pantokrator kolostor vízellátásáról a Zeyrek tározón kívül még két közeli tározó is gondoskodott, de ezek sem látogathatóak.

A Zeyrek/Pantokrator víztározó megtekinthető részét szépen helyreállították és megfelelő világítást is beépítettek.

A középső két osztopsor közé üvegburkolatú padlót építettek, amely alatt a ciszterna eredeti padozata látható.

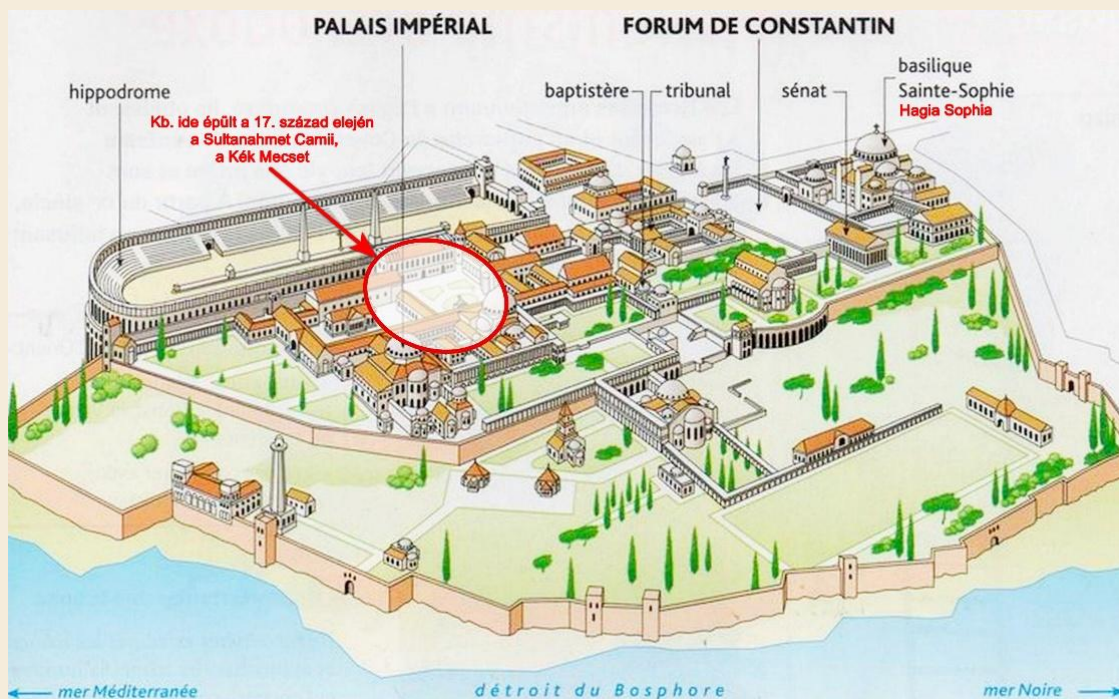

A víztározó jóval a Pantokrator templom és kolostor építése előtt, a 6. században épült. Még a 18. században is működött, majd később ismeretlen ok miatt kiszáradt és használaton kívül került.

A felújításkor megtisztították a téglaboltozatot és az eredeti oszlopokat, oszlopfőket.

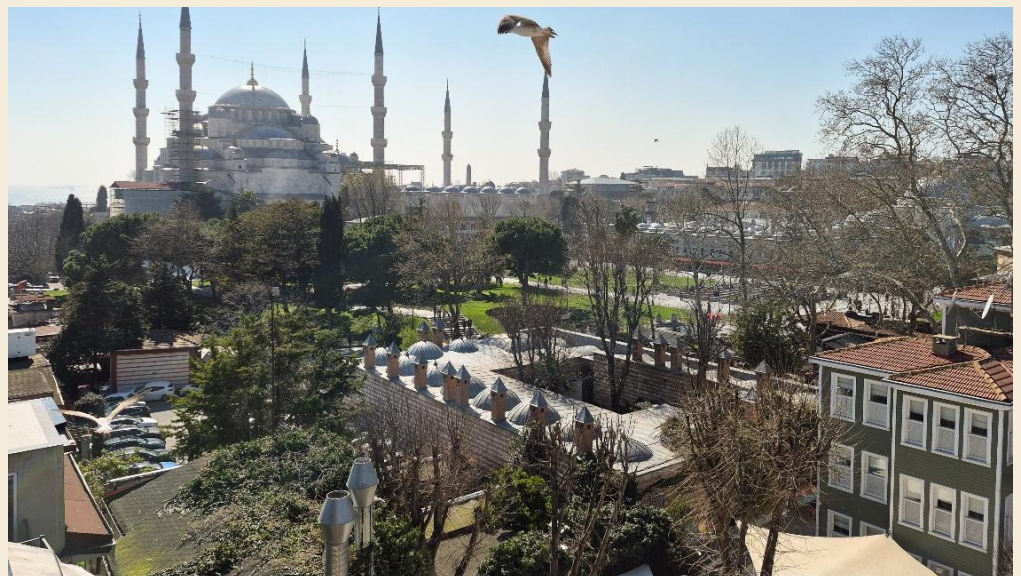
Az Hagia Sophia és a Kék Mecset között, de még a bizánci császárok Nagy Palotájának egykori területén magasodik a Seven Hills nevű étterem-kávézó. Ennek tetőteraszáról kiváló kilátás nyílik a környékre. Hátul a 2026-ban komoly felújítás miatt kívül-belül felállványozott Hagia Sophia. Az előtte fekvő, még nem látogatható romterület az egykori Nagy Palota északkeleti része volt, benne a Magnaurával, a szenátus üléstermével.

A Nagy Palota rekonstrukciós rajza. A palotakomplexumot 330 körül kezdték el építeni és egészen a 11. századig használatban volt. A 13. századtól kezdve lassan romossá vált, olyannyira, hogy a várost 1453-ban elfoglaló oszmánok nem is itt rendezték be első uralmi központjukat, hanem jóval távolabb, a ma is működő Nagy

Bazár közelében felépített Eski Saray palotában. Az oszmánok a romos Nagy Palota jelentős részét elbontották és helyén lakónegyedeket alakítottak ki. Később, 1609 és 1617 között a palota romjai fölé építette fel I. Ahmed szultán a Kék Mecsetet.

A kilátás a Seven Hills tetőteraszáról az egykori Hippodrom (kocsverseny pálya) felé. Ahol ma a Kék Mecset áll, ott volt a bizánci császárok Nagy Palotájának központi része.

A finom kávé mellett a Seven Hills másik attrakciója a tetőteraszra kikészített, villára tűzött sajtdarabon sokasága. A sirályok már egészen ideszoktak.

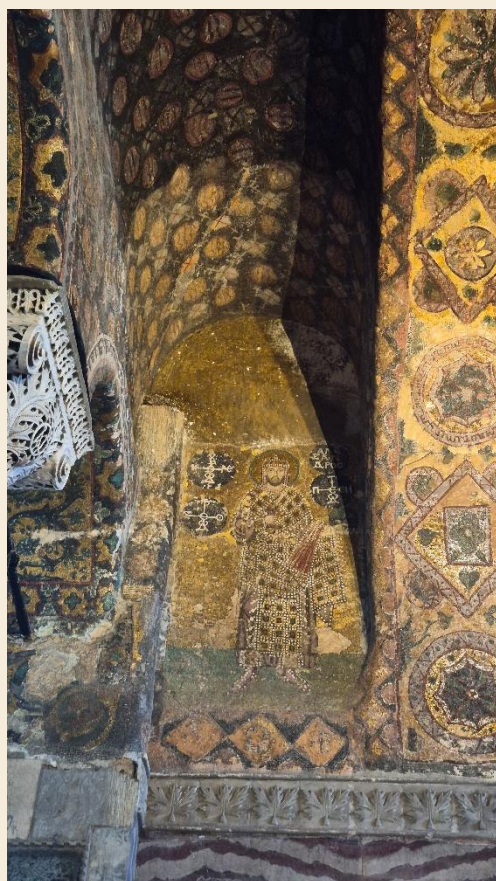

A Hagia Sophia a felújítás alatt is újra mecsetként működik 2020 óta, azonban a sok állványzat miatt a nagy kupola alatti templomtér látványa lehangoló. Annál inkább érdemes befizetni és felsétálni az emeleti galériára, ahol a megmaradt csodálatos bizánci mozaikokat lehet megtekinteni. A képen a galéria folyosója.

A galéria egy részét ez a Márvány Kapu választja el a többitől. A 6. században készült kapun belül volt a császár magánkápolnája és itt tartották a Szent Szinódus, az egyház vezető testületének gyűléseit is.

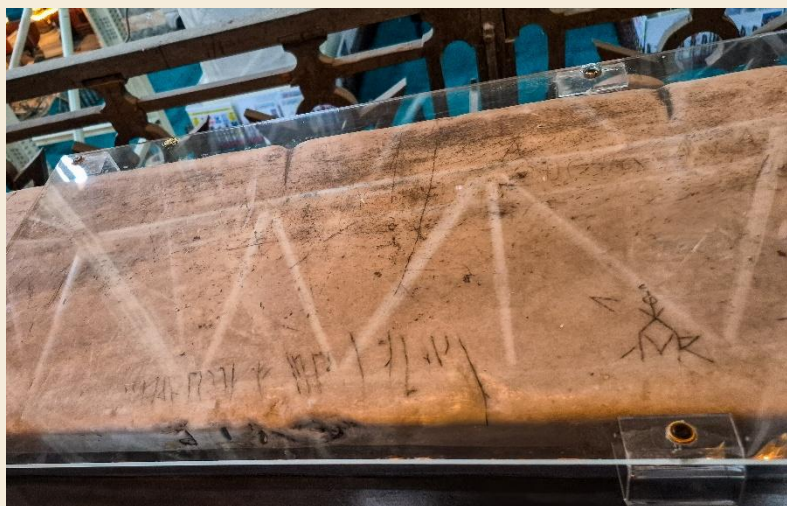
Az egyik mennyezeti boltozat alatt a kétes származású III. Alexandrosz császár 10. században készült mozaikképét láthatjuk. Bár Alexandrosz sokáig viselte a társcsászári címet, valójában csak egy évig uralkodott 912 és 913 között.

A Márvány Kapun belüli galéria. A háttérben a kupola alatti állványzat (2026).

Az előbbi galéria márvány korlátkövén, plexivel letakart felületen néhány rúna írásjel maradt az utókorra. Egy Halvdan nevű unatkozó császári testőr karcolta be ide a nevét. A Skandináviából kirajzó vikingek közül a svéd varégok egy része a 9. századtól bizánci szolgálatba állt. Ők alkották a varég gárdát, a császári testőrséget. A megbízható és harcias gárdában a varégok mellett megfordultak norvég, dán és angolszász harcosok is.

A 6. században épített Hagia Sophia bazilika épülete a történelem során többször szenvedett súlyos károkat az errefelé viszonylag gyakori földrengésektől. Az 1344-es és az 1391. évi földrengések is súlyosan megrongálták az épületet, amelyet az addigra elszegényedett Bizánci Birodalom már nem tudott helyreállítani. A javítási munkálatokat csak jóval később, 1573-tól indította el az oszmán állam. A munkát Mimar Szinán építész vezette. Napjainkra ismét leromlott a Hagia Sophia épületének állapota, így aztán ismét neki kellett látni egy, a szerkezetet is érintő átfogó felújításnak, ami napjainkban is folyik. Az acél állványzat jelentősen rontja a belső tér összképét, de inkább ez legyen, mint a kupola beomlása, ahogyan az századokkal ezelőtt már megtörtént. A jobb hátsó oszlop alatt azért látni lehet az omphalos színes kőlapokból kirakott köreit. A bizánciak szerint ez a világ köldöke, itt koronázták meg a bizánci császárokat.

A 12. században készült ez a mozaik, amelyet II. Komnénosz János császár (uralkodott 1118-1143) és felesége, Eiréne császárnő készíttetett a templom részére történt adományozásuk megörökítésére. Középen Mária áll a gyermek Jézussal, valamint oldalt, a szemből készült képen nem láthatóan, Alexiosnak, a császári pár fiának a képe is feltűnik. Eirénét a császár 1104-ben vette feleségül. Őt eredetileg Piroskának hívták és a mi Szent László királyunk lánya volt.

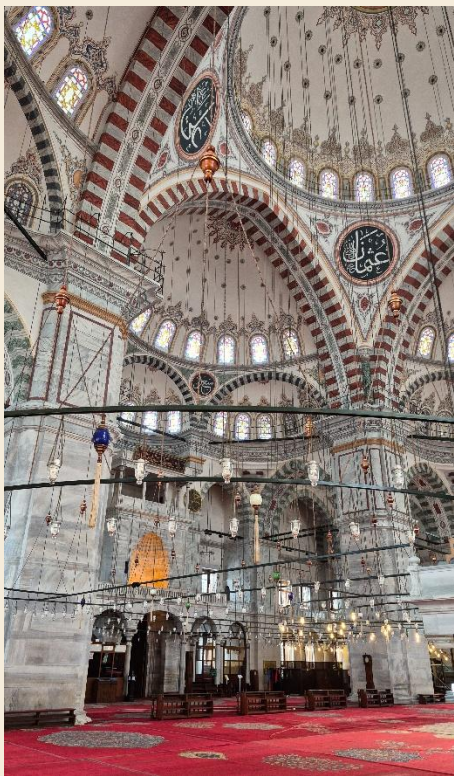
Még egyszer a Komnénosz család mozaikképe...

A következő, donátorokat ábrázoló mozaik fő alakja a trónon ülő Jézus, bal kezében a Biblia, jobb kezét pedig áldásra emeli. A 11. századi kép bal oldalán IX. Konstantin Monomakhosz császár (uralkodott: 1042-1055), jobbra felesége, Zoé császárné áll.

A császári galéria egyik érdekessége ez a 13. századi sírkő (rajta a felirat csak a 19. században készült). Henricus Dandolo velencei dózse, aki 1204-ben Konstantinápolyban halt meg, amikor a várost elfoglaló kereszteseket meglátogatta. Dandolónak nem kis része volt abban, hogy a negyedik keresztes hadjárat az eredeti célpont, Egyiptom helyett Konstantinápolyra támadt. A várost felgyújtották, kirabolták, részben lerombolták, maradék lakóit brutálisan, válogatás nélkül gyilkolták le. Az egykor hatalmas császárváros többé már soha nem volt képes ebből pusztulásból magához térni. Henricus Dandolo (Enrico Dandolo) 1205 nyarán halt meg.

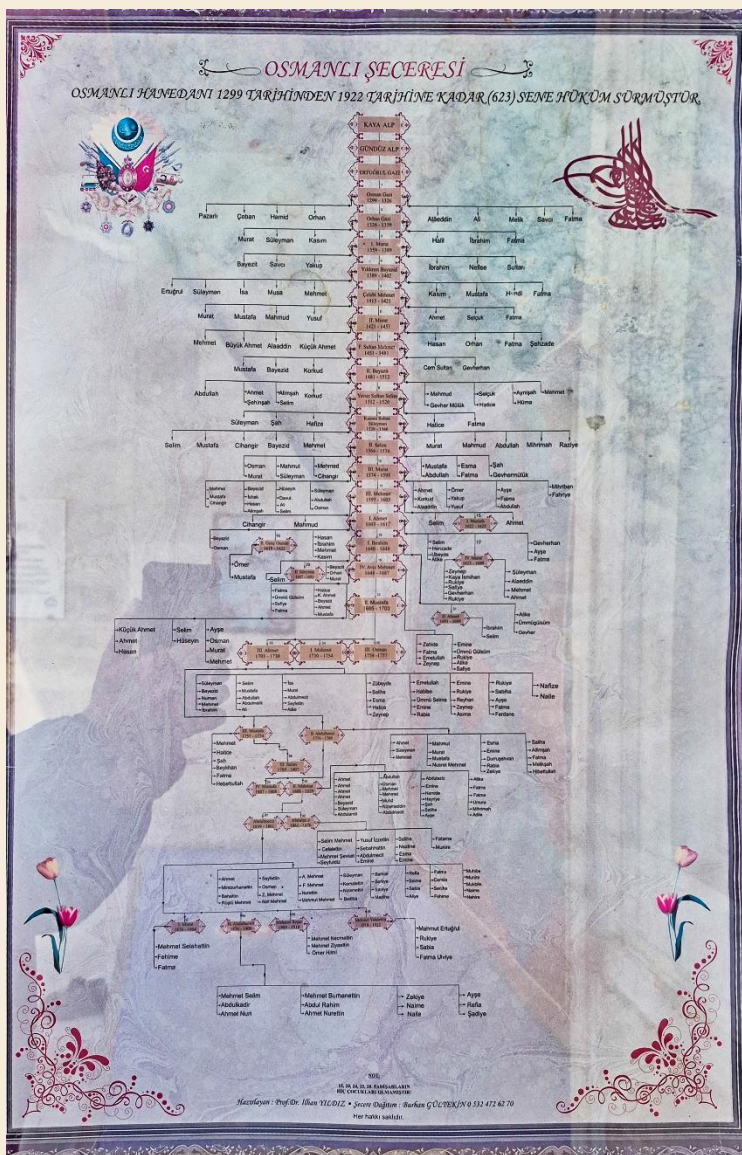

A Fatih mecset kibla fala a mihrábbal és a falat áttörő sok ablakkal. A mihrab két oldalán az elmaradhatatlan óriási gyertyatartók, jobbra a minbar egy részével.

A Fatih mecset különleges napórájának bonyolult jelzései minden évszakban meg lehet állapítani a pontos időt és a kötelező napi imák időpontjait.

Közel a napórához ez a leszármazási tábla mutatja az oszmán szultánok családi kapcsolatait és uralkodásuk idejét. Kevés olyan dinasztia van a világon, ahol egy ős utódai, családtagjai vezették birodalmukat a 13. századtól a 20. századig.

A Fatih mecset temetőkertjében áll II. Mehmed (1432-1481), a birodalomépítő szultán türbéje. Konstantinápoly meghódítója máig nagy tiszteletnek örvend a törökök között. Mehmed itt, az általa alapított Fatih mecset kibla falának közelében emelt sírkápolnában temették el. Az eredeti türbe elpusztult az 1766-os földrengésben, de rövidesen újat építettek helyette, ami viszont leégett 1782-ben. Újabb helyreállítás következett 1785-ben, majd a mai végső állapot a 2018-ban befejezett felújítás során alakult ki.

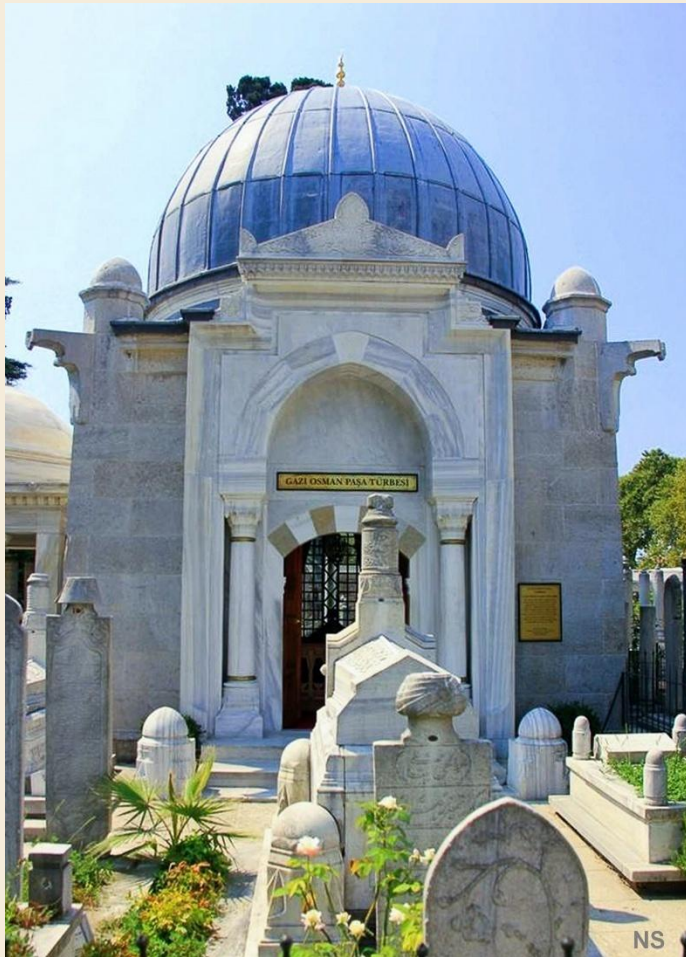
II. Mehmed szarkofágját ezüst kerítés veszi körbe és az egészet üveglapokkal védik.

A türbe kupolája és egész belső díszítése a 18. századi átépítés és a későbbi felújítások következtében már az európai hatásokat is mutató ízlést képviseli. Az eredeti, 300 évvel korábban épített első sírkápolna nyilván jelentősen különbözött a ma láthatótól.

II. Mehmed sírját ma is sokan látogatják. Egyesek könyvből olvassák a Korán szúráit, mások mobilt használnak...

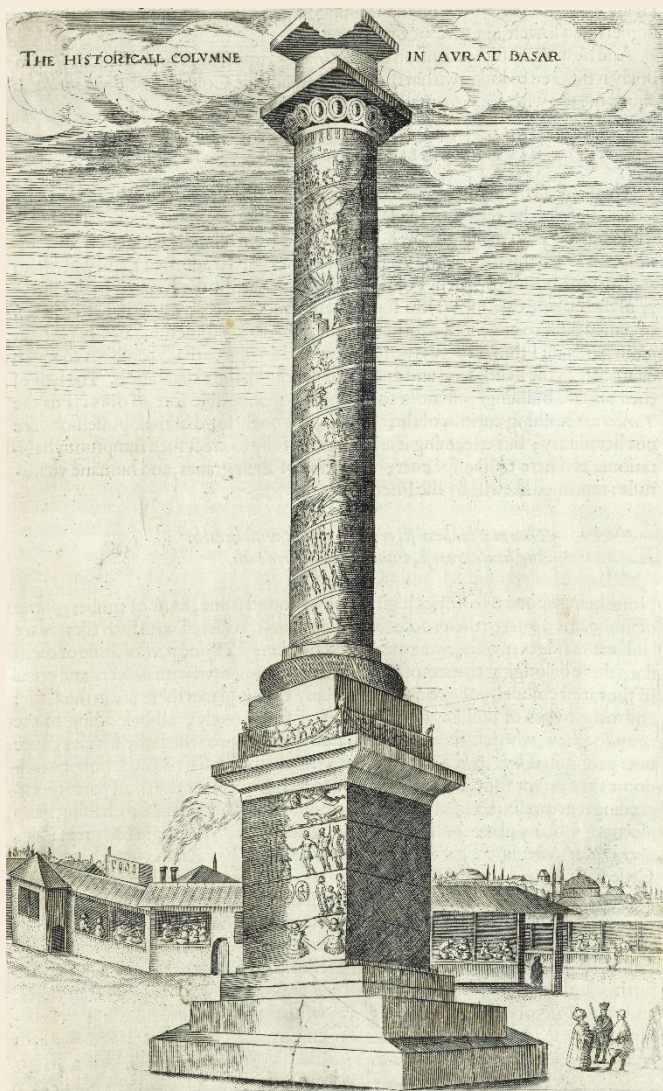
Mehmed szultán türbéje közelében egy másik, jóval későbbi török hadvezér sírkápolnája áll. Gazi Oszmán Nuri pasa (1832-1900) az 1877-78-as orosz-török háború hőse volt. Akkoriban az Orosz Birodalom a krími háború után ismét erőre kapva, célul tűzte ki a Földközi-tengeri kijárat biztosítását, akár Isztambul elfoglalása árán is. Gazi Oszmán pasa az Észak-bulgáriai Plevna közelében hőiesen küzdve sokáig feltartóztatta az orosz-román seregeket. Bár végül legyőzte a túlerő, hősi harcai máig élő tiszteletet hoztak neki. Olyannyira, hogy a Fatih mecset melletti türbéjében gyakran tartanak állami ünnepeket. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Isztambul és a tengerszorosok orosz elfoglalását csak az ellenérdekelt brit kormányzat tudta megakadályozni flottája helyszínre vezénylésével.

A Fatih mecset mellé 1742-ben építtette I. Mahmud szultán ezt az épületet, amely egy kisebb folyosóval össze van kapcsolva a mecset Mekka felé tájolt kibla falával. A kis épület hivatalos neve: Sultan I. Mahmud Kütüphanesi, de egyszerűbben csak Fatih Könyvtárnak nevezik. Sokáig itt őrizték a szultáni könyvgyűjteményt, amelyet azután átszállítottak a Szulejmán mecset könyvtárába. Sajnos most az egykori könyvtárat zárva tartják, az nem látogatható.

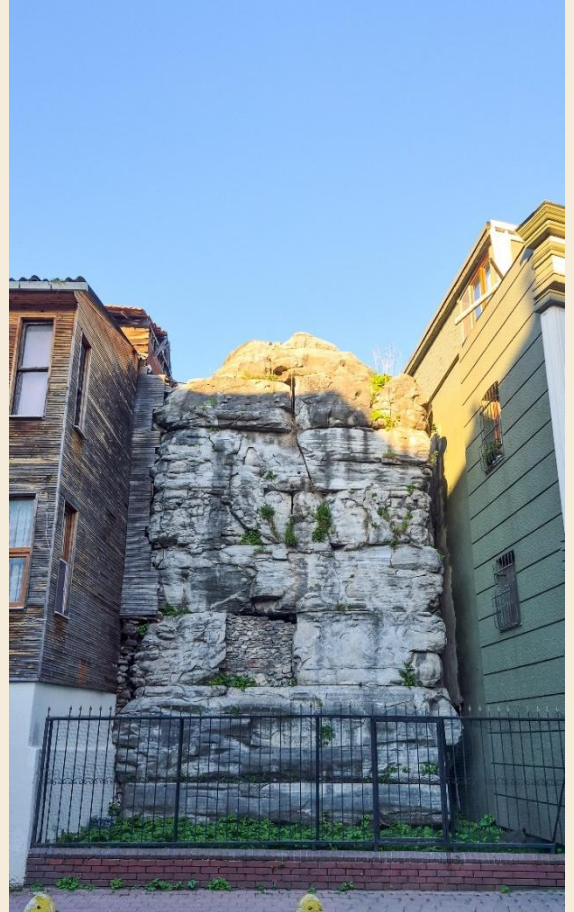
Meglátogattuk a Fatih negyed egy másik érdekességét, az Arcadius oszlop maradványát is. Rocío Espin nyújt egy kis segítséget az oszlop és a körülötte volt fórum pozíciójának tisztázásához. A rekonstrukciós ábrázolás nyugat felől mutatja Konstantinápolyt, a későbbi Isztambult. A bizánciak hatalmas védőfalának déli részén volt az Aranykapu, ami tulajdonképpen egy diadalkapu volt, amin a bizánci császárok léptek városukba a hadjárataikból visszatérve. A rajz jól mutatja azt az felvonulási utat, ami innen vezetett a város szívébe, a Hagia Sophiához és a Nagy Palotához. A Bizánci

Császárság fennállásának több mint 1000 éve alatt több fórum is épült ezen az úton. Az aranykapu velé vezető felvonulási úton a legnyugatabbra levő, utolsó fórumot Arcadius császár építette 403-ban. Az oszmán időkben az egykori fórum helyén rabszolgapiacot alakítottak ki, itt történt a rabnők árverése és adásvétele egészen 1847-ig. Később a terület teljesen beépült, az egykori klasszikus fórumot ma már egyáltalán nem lehet felismerni. Csak egy kis töredéke áll az egykor spirálisan faragott díszítéssel készült Arcadius oszlopnak, amely valaha a fórum egyik fő ékessége volt. Hát ennek csonkját kerestük meg az itteni házak között.

A belül csigalépcsős hatalmas oszlop még 1615-ben is majdnem teljesen épen állt. A tetején eredetileg Arcadius császár (377-408) bronz szobra állt, amelyet a gótok felett aratott győzelme emlékére állítottak. A szobor 740-ben egy földmozgás következtében leomlott, de a 32 méter magas oszlopot csak az 1715-ös földrengés tudta jelentősen megrongálni. Ezután a sérült és veszélyessé vált részeket lebontották.

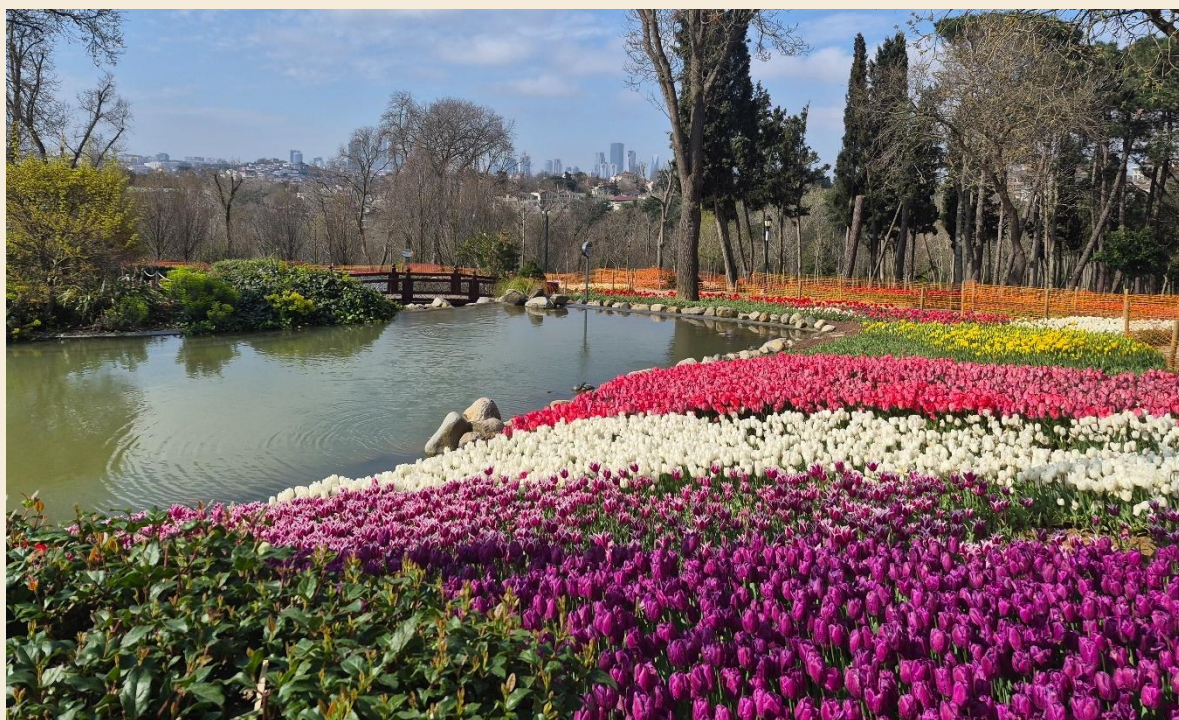
A tall, layered rock formation (cliff) with a black metal fence in the foreground. To the left is a wooden building, and to the right is a modern building with a sign that reads "HASEM KADIN".

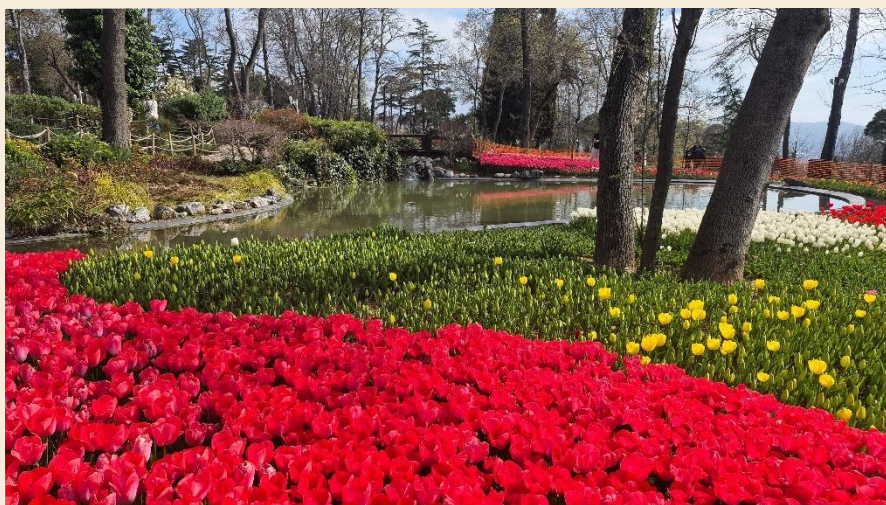

A tulipánhagymák növekedése és a virágzás fajtáktól, valamint a virágok színétől is függ, így aztán nem minden kiültetés virágzik egyidőben. A Gülhane park bejáratához közel Kemal Atatürk bronzszobra menetel (a jobb szélén). Hátul, a fasor mögött az Alay Köşkü pavilon magasodik a palotakert egykori várfala fölé. A falakra épített egykori, 16. századi fa pavilont csak jóval később, 1819-ben építették át kőépületté. Megépítésének az az egyszerű oka volt, hogy a szultánok innen nézték a szeráj falain kívül tartott felvonulásokat,

Az Emirgan parkban már jártunk, de 2026 áprilisában ismét eljöttünk ide a tulipán ünnep idején (ápr. 7-e). Az Isztambul északi részén, a Fatih Sultan Mehmed nevű Boszporusz híd közelében levő dombon levő gondozott parkot 1940-ben nyitották meg a nagyközönség előtt. Vitathatatlanul ez Isztambul legszebb parkja.

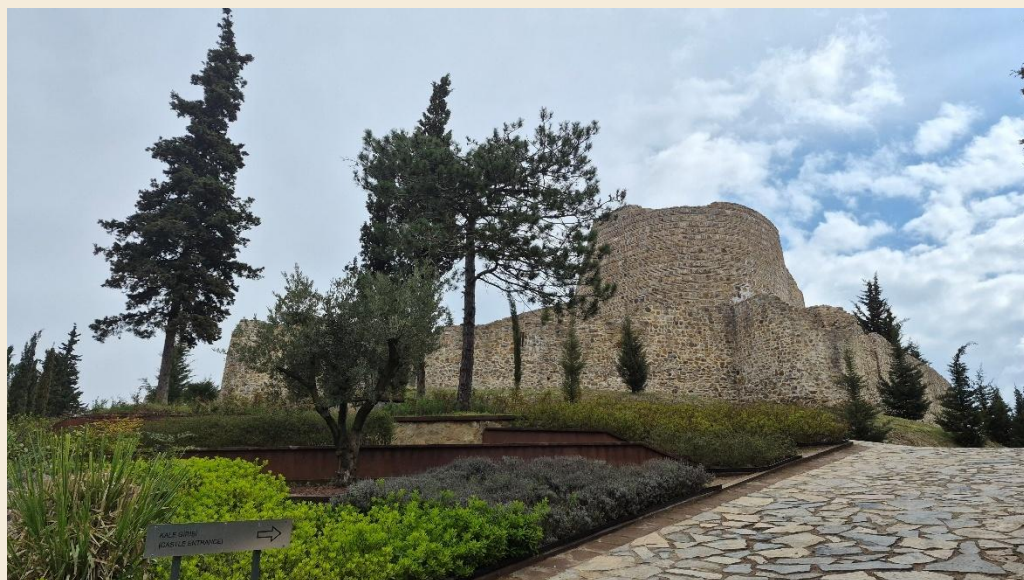
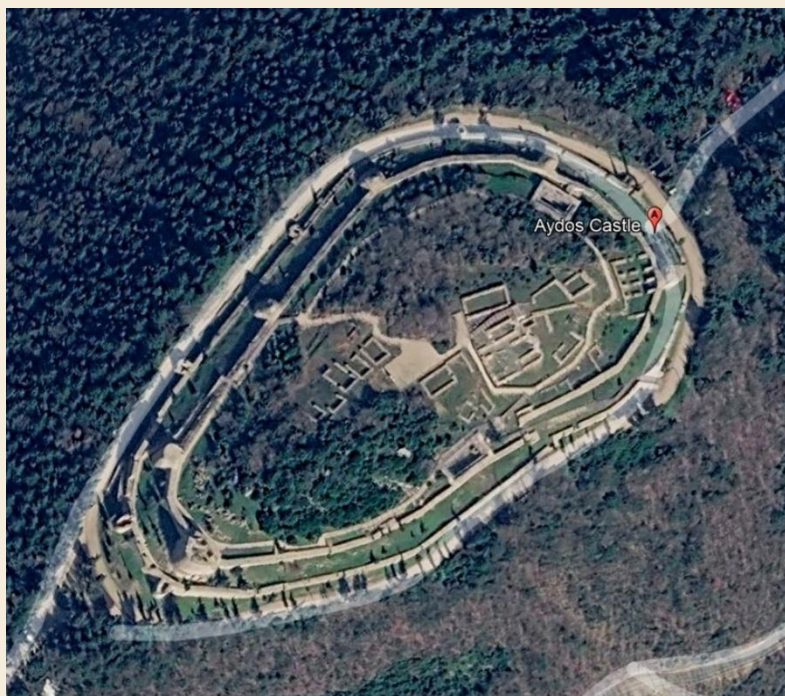
Az Emirgan parkban álló Fehér Pavilon (Beyaz Köşk) a 19. században épült, ma kávézó és étterem működik benne.

[illegible]

Isztambul belvárosából kelet felé indultunk, hogy felkeressük az Isztambul tartományhoz tartozó Sultanbeyli körzet közelében a helyreállított Aydos várát. A Fatih kerületből indultunk, majd az Avrasya közúti alagúton átutóztunk a Boszporusz alatt Ázsia felé. A dombon álló Aydos vár alá érkeztünk, ahol a parkolóból indulva lehet felsétálni a romokhoz.

Aydos várát a Konstantinápolyból Anatólia felé vezető útvonal védelmére építették a Bizánc Birodalom idejében, a 11-12. században. Az fokozódó oszmán nyomás miatt a 13-14. században tovább erősítették és kiegészítették falait. A megépített külső falak és a 12 bástya sem tudta megvédeni a Konstantinápolyt védő várat. A gyengülő Bizánc már nem tudott elegendő erőforrást előteremteni, hogy megvédje a zsugorodó birodalom határait. Aydos várát 1328-ban foglalta el Abdurrahman Gázi, aki a formálódó Oszmán Birodalom első uralkodóinak, Oszmán Gázinak és fiának, Orhan Gázinak volt a harcostársa. Mindkét Gázi (hős) szultán türbéjét volt szerencsénk meglátogatni Bursában.

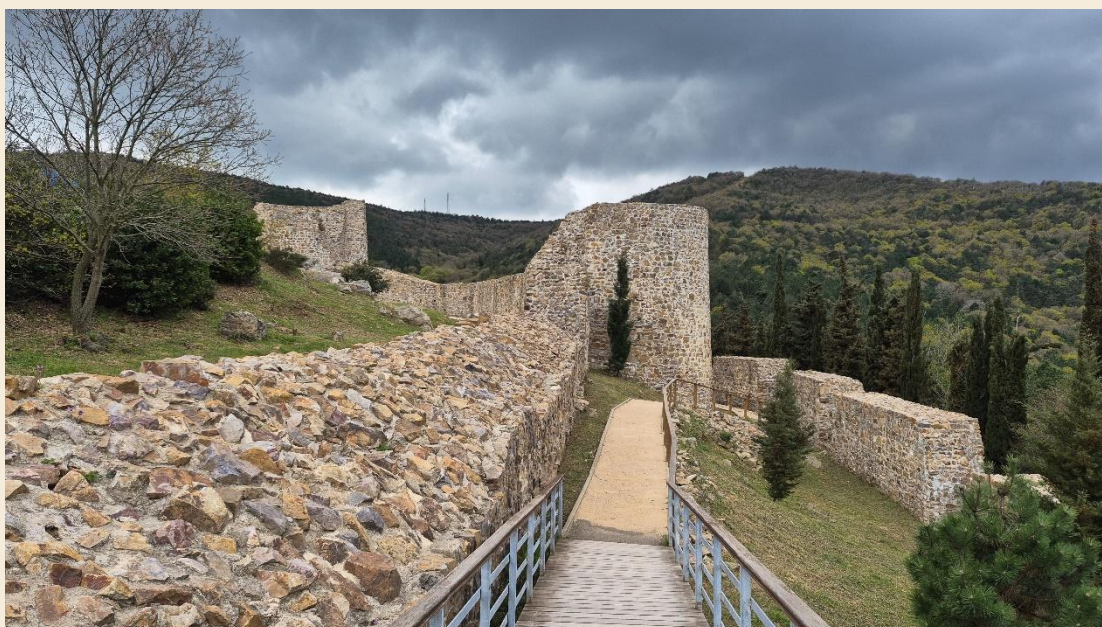

A török történelmi emlékezetben fontos szerepet betöltő várat az Isztambuli Archeológiai Múzeum felügyelete alatt tárták fel és állították helyre 2010 és 2018 között. Amikor az ember felér a várdomb (325 m) tetejére és elhagyja az ottani teázót, ez a rendezett látvány fogadja Aydos délnyugati oldalánál.

Torony és helyiségek a vár keleti részén. Alattunk a 80000 lakosú Sultanbeyli házai.

Aydos várának belső területén a legutóbbi régészeti kutatás feltárta a bizánci korban épített háromhajós vártemplom alapfalait. Előkerültek oszloptöredékek és az egykori falfestmények megmaradt kevés nyoma igazolja, hogy valaha a templom falait festmények borították.

A kettős várfal és tornyok a nyugati oldalon. Amikor ott jártunk, esőre állt, de megúsztuk a zuhét.

Aydos várának bejárata a nyugati oldalon volt a bizánci időkben. A mögöttünk látható kaput később, feltehetően az oszmánok, befalazták.

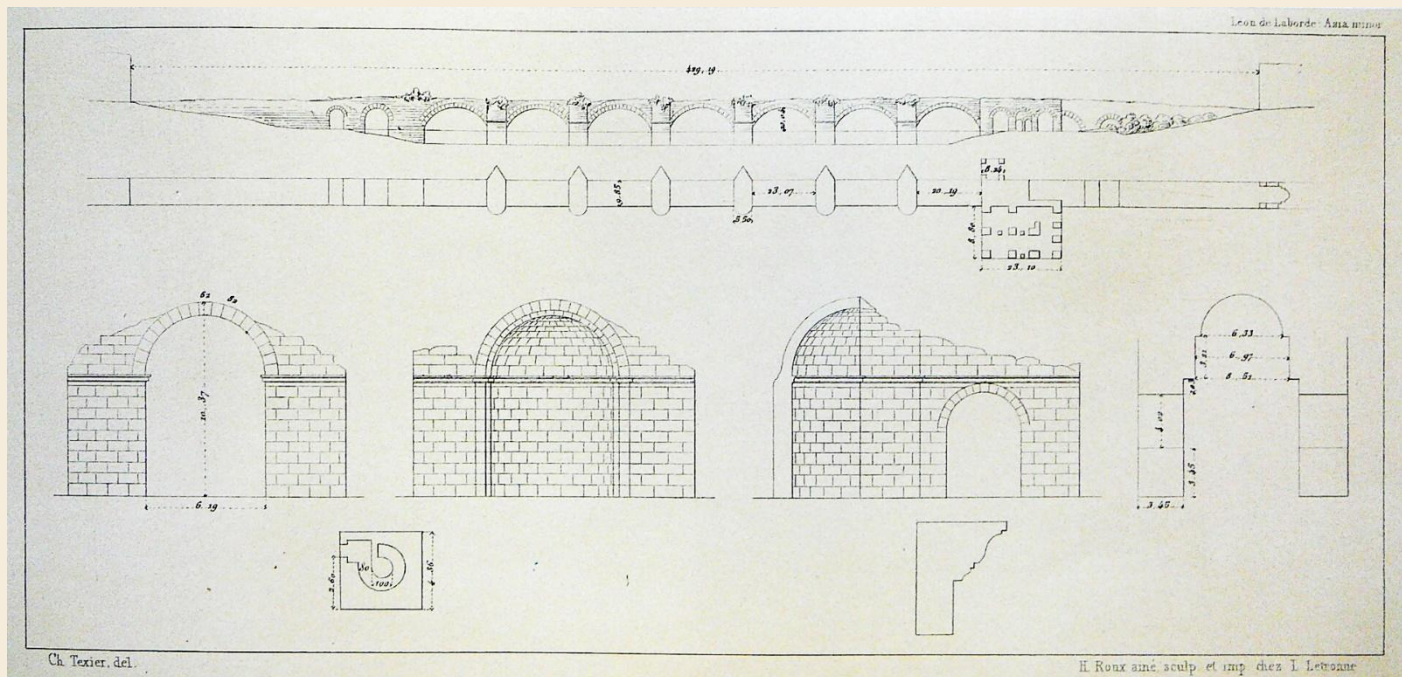

Aydos várától tovább indultunk kelet felé, hogy egy különleges, keletrómai építészeti emléket megnézzünk.

Az Isztambultól 140 km-re keletre épült meg a Sangarius híd, vagy másik nevén Justinianus hídja. A csodás, tizenkét íves átkelőt I. Justinianus császár (527-565), az isztambuli Hagia Sophia alkotója építtette a gyakran megáradó Sakarya folyó fölé. A Sangarius híd

megépítése fontos volt Justinianus számára, aki hosszasan hadakozott a perzsa Szászánida birodalommal. A híd megkönnyítette és lerövidítette az utat Konstantinápoly és a keleti tartományok között. Justinianus hídja 562-re készült el. A 430 méter hosszú híd szélessége megközelíti a 10 métert.

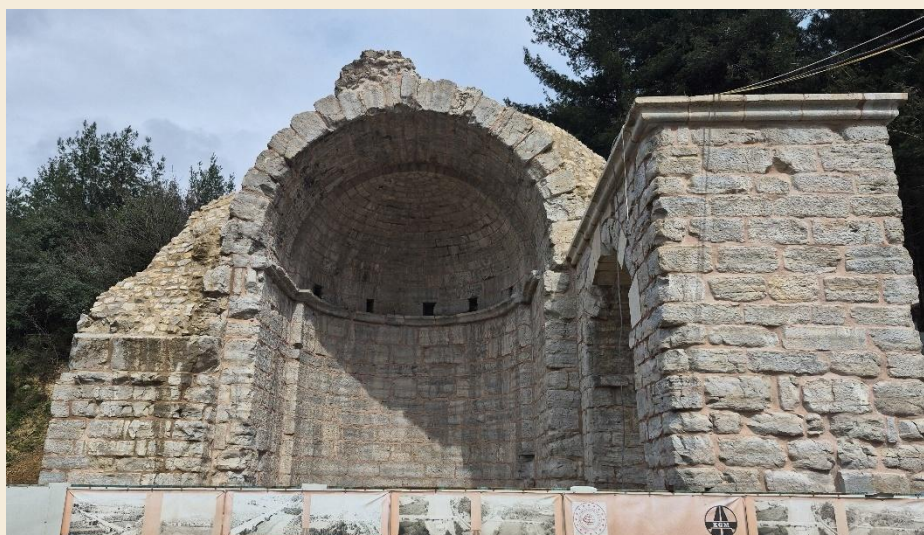

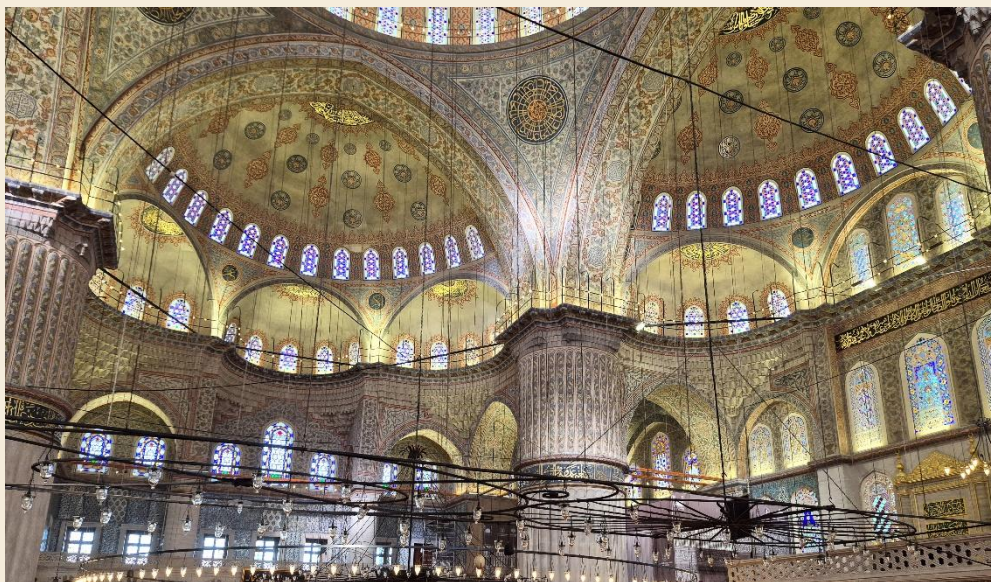
Ez az 1838-ban készült felmérési rajz olyan részletet is megmutat, amelyek ma már nem láthatóak. A híd nyugati végén (bal oldalt) egykor diadalív állt és a keleti oldal utolsó íveit is átalakították, amikor az ártér mentén vasútvonalat építettek. Viszont a keleti parton a korabeli szentély apszisa ma is megvan.

A Sangarius híd 2026-ban felújítás alatt állt, bár már nagyon a végén tartottak. Az előtérben egy kis részlete látszik annak a villamosított vasútvonalnak, amely miatt átvágták a híd keleti végét.

Justinianus hídjának keleti végénél, az ott elhaladó út másik oldalán ma is áll az ókori szentély apszisa. Ezt is felújították.

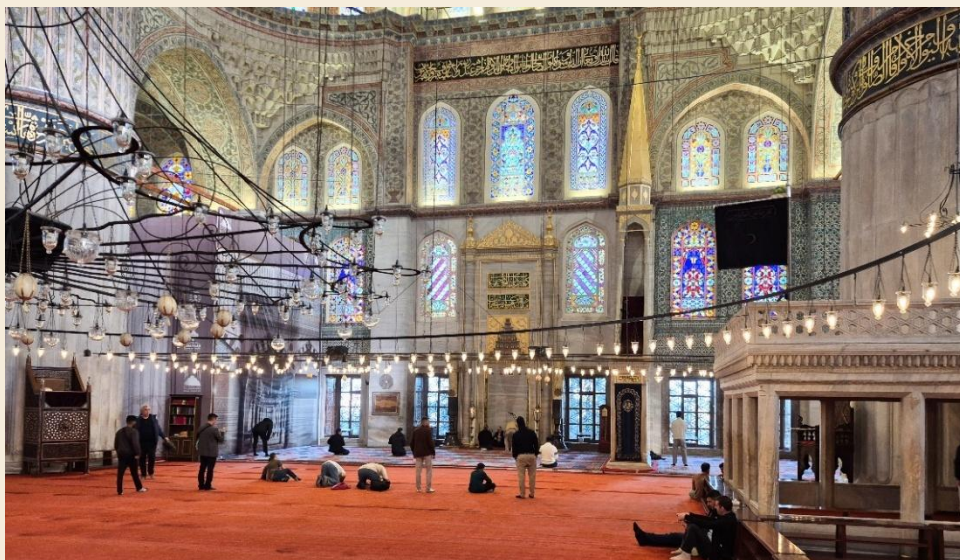
Kék mecset nehéz körülmények között épült fel akkor, amikor az Oszmán Birodalom már túl volt hatalma csúcsán. Az 1580-ban kezdődő drasztikus pénzügyi válság alapjaiban rengette meg a hadba vonuló szpáhik timár birtokainak jövedelmét, ezáltal az oszmán haderő harci értékét. A zsitvatoroki békekötésben pedig (1606) a szultán már kénytelen volt egyenragú félként kezelni a Habsburgokat.

A nagyszerű, 23,5 méter átmérőjű kupola mintegy összegzi az oszmán építőművészet eredményeit. I. Ahmed szultán (uralkodott 1603-1617), a Kék Mecset építője más bajokon kívül szembe kellett nézzen a terjedő korrupcióval és a tisztségek megvásárolhatósága miatti államigazgatási problémákkal. A korábbi fegyelmezett központi hatalom kezdett erodálódni.

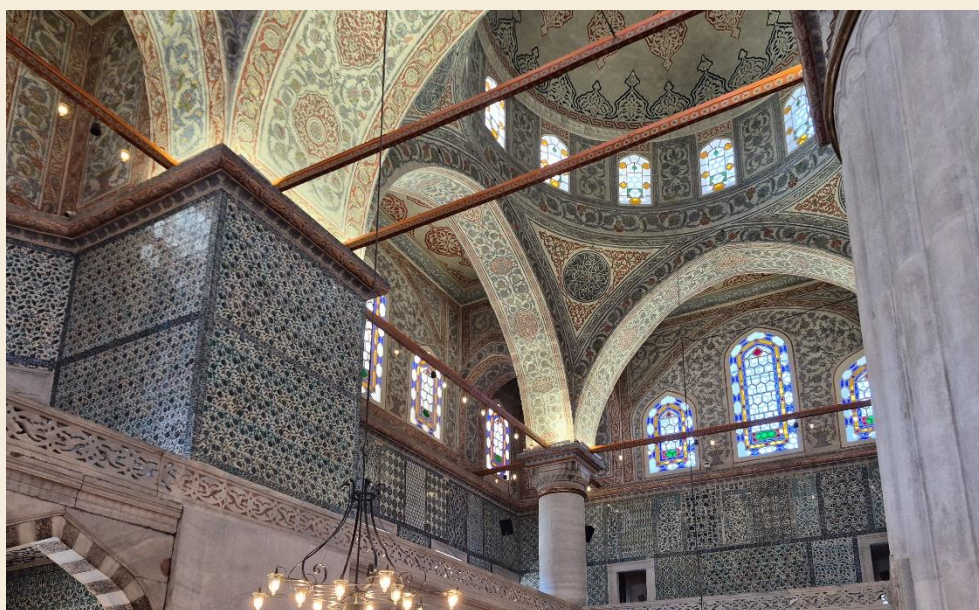

A fix, állami költségvetésből épült mecsethez használt óriási tömegű kézzel készült csempe minősége az építés során erősen leromlott. Ennek egyik oka a háborús zsákmányok elmaradása volt, hiszen korábban abból fedezték a nagy építkezéseket. A mecset építésének finanszírozási nehézségeit az előbbieket mellet a birodalom fokozódó pénzügyi válsága okozta. Oszmán Birodalomban többféle pénz (valutát) használtak, de az alapvető költségvetési/adózási elszámolás az ezüst akcse pénzürméken alapult. Ezt ugyan többször leértékelték, de a birodalom gazdasági rendjének a legnagyobb mélyütést az 1580 körül kezdődő pénzügyi válság adta. A pénzrontás mellett brutális, évi 10 % körüli élelmiszerár inflációval néztek szembe ekkor a törökök. Mindenesetre felborult a gazdasági stabilitás, az akcse folyamatosan leértékelődött és ez bizony ma is meglátszik a Kék mecset szabott áron készült (hatósági áras) kerámiáinak építés közbeni minőségromlásán.

Imádkozók a kibla fal és a mihráb előtt. A Kék mecset építéskor keleten sem álltak jól az oszmánok ügyei. Míg Szulejmán szultán és Ibrahim nagyvezír korábban sikeresen küzdöttek a perzsa Tahmásp sahkal, a 17. század elején I. Abbász sah nagy területeket hódított vissza az oszmánoktól. Nem beszélve arról, hogy az oszmán flotta teret vesztett a Földközi-tengeren és kiszorult a nagy felfedezések utáni távolsági tengeri kereskedelemről.

A Sultanahmet belső tere minden finanszírozási nehézség ellenére nagyszerű és lenyűgöző. De miért kezd egy komoly nehézségekkel szembesülő, a hanyatlás útjára lépett birodalom ilyen óriási, anyagi lehetőségeit jóval meghaladó beruházásba? Talán éppen a sorozatos katonai, pénzügyi és presztízaveszteségek ellensúlyozására akarta a fiatal I. Ahmed szultán megmutatni, hogy mindezek ellenére még számolni kell az Oszmán Birodalom erejével.

Este egy ízletes vacsorával búcsúztunk a naptól egyik kedvenc helyünkön, a Bi Balık Karaköy étteremben (Arap Cami, Yeniciler Cd. No:57/1, 34421 Beyoğlu/Istanbul).

